

Özgün araştırma

Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimine Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi (Ağrı İli Örneği)

Samet ATA¹, Çağla DURAN², Emine Nilgün METİN³

Gönderim tarihi: 21 Mayıs, 2019   Kabul tarihi: 08 Nisan, 2020   Basım Tarihi: 28 Ağustos, 2020

Özet

Amaç: Bu araştırma son sınıf öğretmen adaylarının üstün yeteneklilerin eğitimine yönelik tutumlarının incelenmesi amacıyla yapılmış nicel bir çalışmadır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma grubunun örneklemini, 2018-2019 güz öğretim yarıyılında Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi'nde eğitim gören Okul Öncesi Eğitimi, PDR ve Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı 4. sınıf 211 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Bu çalışmada tarama modelinin bir türü olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, öğretmen adaylarının demografik özelliklerinin yer aldığı Kişisel Bilgi Formu ve Tortop (2014) tarafından uyarlanması yapılmış olan Üstün Yeteneklilik ve Üstün Yetenekli Eğitime İlişkin Tutum Ölçeği kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmanın sonuçlarına göre üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutumları en olumlu katılımcılar PDR Anabilim Dalındaki öğretmen adaylarıdır. Okul Öncesi Eğitimi ve Sınıf Eğitimi Anabilim Dallarına devam eden öğretmen adaylarının da tutumları olumlu düzeyde olduğu görülmüştür. Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçlarına göre ise üstün yeteneklilerin ihtiyaçları ve destek boyutunda Okul Öncesi Eğitimi ile PDR Anabilim Daları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Sonuç ve öneriler: PDR, Okul Öncesi Eğitimi ve Sınıf Eğitimi Anabilim Dallarına devam eden öğretmen adaylarının üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutumları olumlu düzeyde olmakla birlikte olumluluk düzeyi yüksek değildir. Çalışma hayatına girdiklerinde üstün yetenekli çocukların eğitiminden de sorumlu olacak öğretmen adaylarının bu çocukların eğitimi konusundaki donanımlarının artırılması gerekmektedir. Bunun için ders programına üstün yetenekli çocuklarla ilgili bir ders konulması, ayrıca görevde olan öğretmenlerin hizmet içi eğitim programlarıyla donanımlarının artırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: üstün yetenekli çocukların eğitimleri, öğretmen tutumları, üstün yetenek

¹Samet ATA (Sorumlu Yazar). Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Erzurum Yolu 4.km Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Eğitim Fakültesi B-46, Ağrı, Tel No: 05423231242. E-posta: atasamett@gmail.com

²Çağla DURAN. İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Bölümü, Tel: 02124227000. E-posta: durancağla@yahoo.com.tr

³Emine Nilgün METİN. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, Tel: 03123051526. E-posta: enmetin@gmail.com

Original research

Determination of Teachers' Attitudes Towards the Education of Gifted Children (Ağrı Province Case)

Samet ATA¹ , Çağla DURAN² , Emine Nilgün METİN³

Submission Date: 21st of May, 2019   **Acceptance Date:** 8th of April, 2020   **Pub. Date:** 28th of August, 2020

Abstract

Objectives: This study was conducted to examine the attitudes of senior teacher candidates towards the education of gifted students.

Material and Methods: The sample of the research group constitutes the 4th grade 211 teacher candidate for preschool education, psychological counseling and guidance education and classroom education, which was educated at Ağrı İbrahim Çeçen University in the fall academic semester of 2018-2019. In this research, relational screening model which is a type of screening model is used. As a data collection tool, the personal data form with demographic characteristics of teacher candidates and Attitude Scale towards Gifted Education (ASGE) which adapted by Tortop (2014) were used.

Results: According to the results of the study, the most sensitive part of the education of the gifted students is the teacher candidates in the psychological counseling and guidance education department. The responsiveness of teacher candidates who continue their preschool education and classroom education departments is positive. According to the One-Way Variance (ANOVA) test results, there was a significant difference between preschool education and psychological counseling and guidance education departments in the needs and support dimension of gifted individuals.

Conclusion: The attitudes of pre-service teachers attending the Psychological and Guidance Counseling, Pre-School Education and Class Education Departments have a positive attitude towards the education of gifted students but the positive level is not high. When they enter working life, teacher candidates, who will be responsible for the education of gifted children, need to increase their equipment training. For this purpose, it is recommended to add a course about gifted children to the curriculum, and to increase their in-service training programs and equipment.

Keywords: education of gifted children, teacher attitudes, gifted children

¹**Samet ATA (Sorumlu Yazar).** Agri Ibrahim Cecen University, Department of Preschool Education, Erzurum Yolu 4.km Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Eğitim Fakültesi B-46, Agri/TURKEY, Tel No: +905423231242. E-mail: atasamett@gmail.com

²**Çağla DURAN.** İstanbul Gelişim University, School of Health Sciences, Department of Child Development, Tel: +902124227000. E-mail: durancagla@yahoo.com.tr

³**Emine Nilgün METİN.** Hacettepe University, Faculty of Health Sciences, Department of Child Development, Tel: +903123051526. E-mail: enmetin@gmail.com

Giriş

Üstün zeka ve üstün yetenek kavramlarının tanımları, zaman içerisinde toplumların üstün yeteneği algılayışına göre değişiklik göstermektedir. Renzulli (1986) üstün yetenekli bireyin, birbiriyle etkileşen genel ve özel yetenek düzeyi, yaratıcılık ve motivasyon kümeleri olmak üzere üç özellik kümesine sahip olduğunu vurgulamıştır. Renzulli bu üç özellik kümesinin tamamında akranlarının %85'inden, en az birinde de %98'inden daha fazla başarılı bireyleri üstün yetenekli birey olarak kabul etmiştir. Ülkemizde üstün yetenekli bireylerin tanımını MEB (2009); “zekâ, spor, sanat, yaratıcılık, liderlik kapasitesinde veya bazı özel akademik becerilerde yaşlarına göre daha yüksek seviyede performans sergileyen birey” şeklinde yapmaktadır. Saranlı ve Metin (2012) ise üstün yeteneklilerin tanımını akranları ile karşılaştırıldığı zaman çeşitli yönlerden üstün özellikler gösteren çocuklar olarak yapmıştır. Saranlı ve Metin (2012)'ya göre bu çocuklar yaşlarına göre tüm beceriler bakımından üstün olabilecekleri gibi, sadece bazı alanlar içerisinde fark edilebilecek derecede üstünlük gösterebilirler.

Üstün yeteneklilerin eğitilmesi ve yeteneklerinden faydalanma fikri oldukça eskilere dayanmaktadır. Eflatun; üstün yeteneklileri toplumdaki esnaf, tüccar, savaşçı ve seçkin sanatkârlardan daha üstün görmüş ve üstün yetenekli bireylere en iyi eğitim olanaklarının sağlanması gerektiğine inanmıştır. Günümüzde üstün yeteneklilerin eğitimleri tüm dünyada önemli bir konu olmaya başlamıştır. Bu konuda öncülüğü Amerika ve Almanya yapmıştır. (Enç, 2005).

Türkiye’de ise üstün yetenekliler ile yapılmış çalışmalar incelendiği zaman; 1962 yılında MEB tarafından kabul edilen yönetmelik ile özel eğitim okulları veya özel sınıfları açılmaya başlamıştır. Aynı yıl Mitat Enç öncülüğünde ilkokullarda özel sınıf açılmasına karar verilmiştir (Çağlar, 2004). Yine 1962 yılında fen ve matematik alanlarında üstün yetenekli çocukların eğitilmesi için Ankara Fen Lisesi açılmıştır. Bu uygulama 4 yıl sürmüş sonrasında özelliğini yitirmiştir (Genç, 2016). 1990’lı yıllara gelindiğinde özel okul denemeleri yapılmıştır ancak çeşitli nedenlerle uygulamalara son verilmiştir (Davaslıgil ve Zeana, 2004).

Günümüzde üstün yetenekli öğrencilerin eğitimleriyle ilgili çeşitli uygulamalar bulunmaktadır. Bunlar birlikte eğitim ve ayrı eğitim olmak üzere ikiye ayrılabilir. Birlikte eğitim kapsamında hızlandırma ve zenginleştirme yöntemi; ayrı eğitim kapsamında ise özel okullar, özel sınıflar, yetenek sınıfları ve bireysel öğretim; olarak belirlenebilmektedir (Genç, 2016). Ayrı eğitim uygulamaları içerisinde öğrenciler, düzey yakınlıklarına ve belirli özelliklerine göre gruplandırılmakta, özel olarak düzenlenmiş programlar, yetiştirilmiş

öğretmenler ve yapılmış binalar içerisinde akranlarından ayrı bir şekilde eğitilmektedir (Ataman, 2007). Ayrı eğitimde, üstün yetenekli öğrenciler özel okul, özel sınıf, yetenek sınıfları ve bireysel öğretim şeklinde eğitim görmektedir. Birlikte eğitimde, üstün yetenekli öğrenciler akranları ile birlikte aynı eğitim programına tabi olmaktadır. Birlikte eğitim kapsamında hızlandırma ve zenginleştirme eğitimi yapılabilmektedir (Streitz, 1922).

Gelişim özellikleri dikkate alındığı zaman üstün yetenekli çocuklar özel gereksinimli kapsamında ele alınmaktadır ve doğaları gereği eğitimleri olabildiğince erken başlamalı, yeteneklerini geliştirecekleri ortamlar sağlanmalıdır (Baysal Metin, Dağlıoğlu ve Saranlı, 2018). Yapılan araştırmalar doğrultusunda ailelerin her zaman üstün yeteneği fark edemediği görülmektedir. Bundan dolayı öğretmenlerin üstün yetenekli çocukları fark edebilmeleri ve uygun yönlendirmeleri yapmaları gerekmektedir. Öğretmenlerin anne-babayı yönlendirememesi, okulda çocuğa yardımcı olamaması, sorunları çözmemesi gibi durumlarda problemler büyümekte, çocuk okula uyum sağlama sürecinde güçlük çekmekte ve sınıftaki eğitimleri aksayabilmektedir (Lovecky,1992). Üstün yetenekli çocukların gelişimlerinde ve üstün yetenekli çocuklar için uygulanan eğitim programlarında öğretmenlerin rolü büyüktür, ayrıca öğretmenlerin tutumu üstün yetenekli çocukların eğitimini önemli ölçüde etkilemektedir.

Öğretmenler üstün yetenekli çocukların hayatında oldukça önemli bir yere sahiptir. Çünkü öğretmen üstün yetenekli çocuğun ihtiyaçlarına göre eğitim programını düzenleyen kişidir (Baysal-Metin, Dağlıoğlu ve Saranlı, 2018; Özgür, 2013). Ayrıca öğretmen üstün yetenekli çocuğun belirlenmesinde de etkili olabilmektedir. Fakat öğretmenler üstün yeteneklilik konusunda çok az eğitim almışlardır (Webb, Gore, Amend ve DeVries, 2016).

Öğretmenler üstün yeteneklilerin eğitiminin sınıf içerisinde uygulanmasının çok zaman alacağını düşünmektedirler. Fakat Vreys ve arkadaşlarının (2018) yaptığı çalışmaya göre öğretmenlerin çoğu, üstün yetenekli çocukların zorlu aktiviteler üzerinde çalışmaya çok istekli olduklarını ve sınıf içerisinde başarılarının arttığını gösterdiğini belirtmişlerdir.

Ülkemizde son yıllarda ilgili kurumların ve akademik çevrenin üstün yetenekliler konusuna odaklandığı ve çok sayıda çalışmanın yapıldığı dikkat çekmektedir. Ancak daha önce de belirtildiği gibi öğretmenler bu çocukların belirlenmesi ve eğitiminde önemli unsurlar olmasına karşın üstün yetenekliler hakkında yeterli donanıma sahip olup olmadıkları konusunda çok az araştırma bulunması bu çalışmanın gerekçesini oluşturmaktadır. Bu bilgilere dayanarak yapılan araştırmanın amacı; Eğitim Fakültesi Sınıf Eğitimi, Okul Öncesi Eğitimi ve Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dallarında öğrenim gören öğretmen adaylarının

üstün yeteneklilerin eğitimine dönük tutumlarını belirlemektir. Çalışmada, cevapları aranan sorular şu şekilde sıralanmıştır:

- 1- Okul Öncesi Eğitimi, Sınıf Eğitimi ve Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dallarında öğrenim gören öğretmen adayları arasında üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 2- Üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutumlarda öğretmen adayları arasında cinsiyete göre farklılık var mıdır?

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Modeli

Yapılan çalışmada tarama modelinin türlerinden birisi olan ilişkisel tarama modeli kullanılması tercih edilmiştir. İlişkisel tarama modelini Büyüköztürk ve arkadaşları (2017) iki ya da daha fazla değişkenin aralarındaki ilişkileri belirlemek ve neden-sonuca yönelik ipuçları elde etmek amacıyla uygulanan bir yöntem olarak tanımlamıştır.

Araştırmanın Örneklemi

Araştırma 2018-2019 Eğitim Öğretim yılı içerisinde Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde 56'sı (%27) PDR, 54'ü (%26) Sınıf Eğitimi ve 101'i (%48) Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dallarında öğrenim gören 4. sınıf öğrencileri (öğretmen adayları) ile yürütülmüştür. Bu öğretmen adaylarından Okul Öncesi Eğitimde öğrenim görenler hem kaynaştırma hem de özel eğitim derslerini almışlardır. Sınıf Eğitiminde öğrenim görenler yalnızca özel eğitim derslerini almışlardır. PDR Anabilim Dalında öğrenim görenler ise özel eğitim ya da kaynaştırma adı altında bir ders almamışlardır. Çalışmaya 211 kişi katılmıştır. Katılımcıların 129'u (%61) kadın 82'si (%39) erkektir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama amacıyla, öğretmen adaylarının bölümlerinin ve cinsiyetlerinin bulunduğu Kişisel Bilgi Formu ve Tortop (2014) tarafından uyarlaması yapılmış olan Üstün Yeteneklilik ve Üstün Yetenekli Eğitimine İlişkin Tutum Ölçeği kullanılmıştır.

Üstün yeteneklilik ve üstün yetenekli eğitime ilişkin tutum ölçeği (ÜYETÖ)

ÜYETÖ, ilk defa Gagne ve Nedau (1985) tarafından geliştirilmiş olan bu ölçek Tortop (2014) tarafından Türkçeye uyarlama sürecinde 14 maddeye indirgenmiştir. Ölçek; Üstün Yeteneklilere Özel Hizmetlere Karşı Olma: 2, 3, 12; Üstün Yeteneklilerin İhtiyaçları ve Destek Boyutu: 5, 6, 7, 8, 9, 13, 14 ve Özel Yetenek Sınıfları Oluşturma: 1, 4, 10, 11 olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin tümünün Cronbach α katsayısı 0.801'dir. "Üstün Yeteneklilere

Özel Hizmetlere Karşı Olma Boyutu” 0.614, “Üstün Yeteneklilerin İhtiyaçları ve Destek Boyutu” 0.734, “Özel Yetenek Sınıfları Oluşturma Boyutu” 0.749 olarak belirtilmiştir. Ölçekteki her bir madde 5 ile 1 arasında değerlendirmeye alınmıştır. Yüksek puan öğrencilerin kesinlikle katıldığını düşük madde ise kesinlikle katılmadığını ölçmektedir. Ölçek puanlarını hesaplamak için, her bir madde için toplanan toplam puanlar madde sayısına bölünerek tutum puanları şekilde değerlendirilmiştir. Tutum puanlarının 2.00’ın altında olması o alanda çok olumsuz tutuma, 4.00’ın üzerinde olması ise çok olumlu tutum olduğunu göstermektedir. Tutum puanlarının 2.75 ile 3.25 arasında olması durumunda öğrencilerin ise kararsız olduğunu göstermektedir (Gagné, 1991). Tortop tarafından uyarlanmış olan bu ölçek de aynı puanlama sisteminde kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Yapılan uygulamadan elde edilen veriler SPSS 21.0 paket programı kullanılarak analizleri elde edilmiştir. Öğretmen adaylarının verdiği cevapların normallik dağılımı çarpıklık-basıklık katsayıları ile incelenmiştir. Huck (2008)’e göre çarpıklık basıklık değerlerinin +1 ve -1 değerler arasında yer alması dağılımın normal dağıldığını göstermektedir. Tablo 1 de çarpıklık basıklık katsayılarının tablosu verilmiştir. Ayrıca Q-Q Plot grafikleri ve Histogram grafiği incelendiğinde, eğrinin simetrik dağılım gösterdiği görülmüştür.

Tablo 1. ÜYETO Alt Boyut Çarpıklık Basıklık Katsayıları

	Destek boyutu	Karşı olma	Sınıf oluşturma
$\bar{x}$	3,91	2,17	3,28
Çarpıklık	-.566	.319	-.274
Basıklık	.878	-.327	.046

Bulunan sonuçlara göre araştırmanın çarpıklık basıklık katsayıları +1 ve -1 arasında çıkmıştır. Bu sonuca göre araştırmanın örneklemini normal dağılım göstermektedir. Elde edilen bulgular normallik dağılımına uygun olduğu için çalışmada parametrik testler kullanılmıştır.

Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutum Ölçeği’nden elde edilen veriler doğrultusunda öğretmen adaylarının ÜYETO’dan aldığı puanlar cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre karşılaştırılmıştır. Cinsiyet değişkenini incelemek için bağımsız örneklem t-testi, bölümler arasında ilişki olup olmadığını incelemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Varyans analizinin anlamlı çıktığı durumlarda ise farklılığın hangi bölümler arasında olduğunu bulgulamak için Tukey testi uygulanmıştır. Yapılan tüm analizlerde anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak alınmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, elde edilen veriler doğrultusunda yapılan analizlere, elde edilen bulgulara ve bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır.

Araştırmanın temel problemi olarak belirlenen “Ağrı ilindeki öğretmen adaylarının üstün yetenek eğitime yönelik tutumları nedir?” sorusuna çalışmaya katılan öğretmen adaylarının hem ölçeğin geneline hem de Üstün Yeteneklilere Özel Hizmetlere Karşı Olma, Üstün Yeteneklilerin İhtiyaçları ve Destek Boyutu, Özel Yetenek Sınıfları Oluşturma boyutlarının bölümlere göre ve genel olarak betimsel istatistikleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Bölümlerine Göre Üstün Yeteneklilerin Eğitime İlişkin Tutum Ortalamaları

		Ortalama	ss	Düzye
Üstün Yeteneklilerin İhtiyaçları ve Destek Boyutu	Okul Öncesi Eğitimi	3,79	0,66	Olumlu
	Sınıf Eğitimi	3,97	0,56	Olumlu
	PDR	4,06	0,50	Çok Olumlu
	Genel	3,91	0,61	Olumlu
Üstün Yeteneklilere Özel Hizmetlere Karşı Olma Boyutu	Okul Öncesi Eğitimi	2,16	0,83	Olumlu*
	Sınıf Eğitimi	2,22	0,75	Olumlu
	PDR	2,13	0,62	Olumlu
	Genel	2,17	0,76	Olumlu
Özel Yetenek Sınıfları Oluşturma Boyutu	Okul Öncesi Eğitimi	3,21	0,82	Kararsız
	Sınıf Eğitimi	3,21	0,77	Kararsız
	PDR	3,46	0,67	Olumlu
	Genel	3,28	0,78	Olumlu

Öğretmen adaylarının ölçeğin alt boyutlarına göre ortalamaları incelendiğinde hepsi olumlu düzeyde düşünülmektedir. Üstün yeteneklilerin ihtiyaçları ve destek alt boyutunda en olumlu düşünen katılımcılar PDR Anabilim Dalı öğrencileri olmuştur ($\bar{x}=4,06$). Tamamının ortalaması ise 3,91’dir. Diğer alt boyutların ortalamaları ile karşılaştırıldığında Üstün Yeteneklilerin İhtiyaçları ve Destek boyutunda, öğretmen adaylarının ortalamaları daha yüksek ve tutumları olumludur.

Tamamı ters maddelerden oluştuğu için düşük ortalamanın olumlu anlam taşıdığı Üstün Yeteneklilere Özel Hizmetlere Karşı Olma Boyutu incelendiğinde en düşük ortalamayı ($\bar{x}=2,13$) PDR Anabilim Dalı’nda eğitimine devam eden öğretmen adayları oluşturmuştur. Tüm bölümlerin ortalaması ise 2,17’dir. Buna göre öğretmen adayları Üstün Yeteneklilere Özel Hizmetlere Karşı Olma boyutunda olumlu tutum sergilemişlerdir.

Özel Yetenek Sınıfları Oluşturma boyutunda da PDR Anabilim Dalı öğrencileri en yüksek ortalamaya sahiptir ($\bar{x}=3,46$). Üstün yeteneklilerin eğitime ilişkin en olumlu tutumu

olan bölüm PDR Anabilim Dalıdır. Üstün yetenekli çocukların eğitimine yönelik öğretmen adaylarının tutumlarında “çok olumlu” anlamı taşıyan ortalama yalnızca Üstün Yeteneklilerin İhtiyaçları ve Destek Boyutu’nda PDR Anabilim Dalında görülmektedir. Diğer anabilim dallarında olan öğretmen adayları ise bu alt boyuta kararsız yaklaşmışlardır.

Tablo 3’te katılımcıların üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutumlarının cinsiyet değişkeni ile yapılan t-testi analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Cinsiyetine Göre Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin t Testi Analizi

	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	S.s	t	p
Üstün yeteneklilerin ihtiyaçları ve destek alt boyutu	Kadın	129	3.91	.65	-.131	.896
	Erkek	82	3.92	.53		
Üstün yeteneklilere özel hizmetlere karşı olma boyutu	Kadın	129	2.10	.72	-1.600	.111
	Erkek	82	2.27	.80		
Özel Yetenek Sınıfları Oluşturma boyutu	Kadın	129	3.25	.72	-.610	.542
	Erkek	82	3.32	.86		

*p< 0,05

Tablo 3’e göre kadın ve erkek öğretmen adaylarının ölçekten aldıkları toplam destek boyutu puanları incelendiğinde, cinsiyete göre anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($t_{211}=-0.131$, $p>.05$). Buna göre cinsiyetin, üstün yeteneklilerin ihtiyaçları ve destek boyutunda alınan puanları etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Üstün Yeteneklilere Özel Hizmete Karşı Olma alt boyutuna göre kadın ve erkek öğretmen adaylarının ölçekten elde ettikleri toplam puanları incelendiği zaman, cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($t_{211}=-1.600$, $p>.05$). Buna göre cinsiyetin, Üstün Yeteneklilere Özel Hizmetlere Karşı Olma Boyutunda alınan puanlarını yordayan bir faktör olmadığı söylenebilir.

Özel Yetenek Sınıfları Oluşturma alt boyutuna göre kadın ve erkek öğretmen adaylarının ölçekten aldıkları toplam puanları incelendiğinde, cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($t_{211}=-0.610$, $p>.05$). Buna göre cinsiyetin, Özel Yetenek Sınıfları Oluşturma Boyutundan alınan puanları yordamadığı söylenebilir.

ÜYETO’nun alt boyutlarının okunan bölümler ile arasında ilişki olup olmadığı ile elde edilen bulgular Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Bölümlerine göre öğretmen adaylarının ÜYETO puanlarına uygulanan varyans analizi sonuçları

Boyutlar	Kareler Toplamı	Serbestlik derecesi (df)	F	p
Üstün yeteneklilerin ihtiyaçları ve destek alt boyutu	2.951	208	4.077	.018*
Üstün yeteneklilere özel hizmetlere karşı olma boyutu	.206	208	.177	.838
Özel Yetenek Sınıfları Oluşturma boyutu	2.659	208	2.209	.112

*p<.05

Tablo 4'te görüldüğü gibi öğretmen adaylarının bölümlerine göre karşılaştırma yapıldığında Destek Boyutunda anlamlı farklılık görülmektedir ($F_{208}=4.077$, $p<.05$). Bu farklılığın hangi bölümler arasında olduğunu belirlemek için Tukey testi yapılmıştır. Diğer boyutlar incelendiği zaman Karşı Olma Boyutunda, bölümlere göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($F_{208}=.177$, $p>.05$). Buna göre okunulan bölüm Karşı Olma Boyutu'nu yordamadığı söylenebilir. Ayrıca Özel Yetenek Sınıfları Oluşturma boyutunda da bölümlere göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($F_{208}=2.209$, $p>.05$). Okunulan bölüm Sınıf Oluşturma boyutu üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı söylenebilir.

Aşağıda tablo 5'te bölümlerine göre öğretmen adaylarına ilişkin Tukey analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 5. bölümlerine göre öğretmen adaylarının ÜYETO puanlarına ilişkin Tukey analizi sonuçları

	Bölümler	N	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı Fark
Üstün yeteneklilerin ihtiyaçları ve destek alt boyutu	Okul Öncesi Eğitimi	101	3,79	,663	2/208	4.077	.018*	Okul Öncesi Eğitimi-PDR
	Sınıf Eğitimi	54	3,97	,569				
	PDR	56	4,06	,506				
Üstün yeteneklilere özel hizmetlere karşı olma boyutu	Okul Öncesi Eğitimi	101	2,16	,837	2/208	.177	.838	
	Sınıf Eğitimi	54	2,22	,750				
	PDR	56	2,13	,622				
Özel Yetenek Sınıfları Oluşturma boyutu	Okul Öncesi Eğitimi	101	3,21	,829	2/208	2.209	.112	
	Sınıf Eğitimi	54	3,21	,771				
	PDR	56	3,46	,670				

*p<.05

Tablo 5’te görüldüğü üzere uygulanan Tukey testinde Üstün Yeteneklilerin İhtiyaçları ve Destek Boyutunda Okul Öncesi Eğitimi ile PDR Anabilim Dalları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı’na devam eden adaylarının aritmetik ortalamasının $\bar{X}=3.78$ ve PDR öğretmen adaylarının aritmetik ortalamasının $\bar{X}=4.06$ olduğu görülmektedir. Buna göre katılımcıların okuduğu bölümün Destek Boyutunu yordayan bir faktör olduğu düşünülebilir.

Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde üstün yetenekli çocukların eğitimine ilişkin öğretmen adaylarının tutumlarının araştırıldığı bu çalışmaya benzer ve ülkemizde yapılan bazı çalışmalar incelenerek tartışma ve sonuç verilmiştir.

Öğretmen adaylarının ölçeğin alt boyutlarına verdikleri cevapların ortalamaları incelendiğinde hepsinin olumlu düzeyde düşündükleri görülmektedir. Öğretmen adaylarının üstün yetenekli çocukların eğitimine ilişkin tutumlarında “çok olumlu” anlamı taşıyacak şekilde yalnızca Üstün Yeteneklilerin İhtiyaçları ve Destek Boyutu’nda PDR Anabilim Dalında görülmektedir. Diğer bölümler içerisinde çok olumlu denilebilecek bir durum olmaması dikkat çekmektedir. Tortop ve Kunt (2012) üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin en yüksek tutum puan ortalamasına Psikolojik Danışma ve Rehberlik öğretmenlerinin sahip olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Bu çalışmada elde edilen diğer bir sonuç, katılımcıların üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutumlarının cinsiyete göre değişiklik gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan t-testi analizi sonuçlarına göre kız ve erkek öğretmen adaylarının ölçekten aldıkları toplam destek boyutu puanlarında cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı yönündedir. Tortop ve Kunt (2012)’un yaptıkları araştırmanın sonuçları bu bulgular ile paralellik göstermektedir. Ayrıca Metin, Şenol ve İnce’nin (2017) Kocatepe Üniversitesi öğrencileri ile yaptığı araştırma, bu çalışmanın öğretmen adaylarının üstün yetenekli çocukların eğitimlerine ilişkin olumlu tutum düzeylerinin bölümlere göre değiştiği sonucu ile paralellik göstermektedir. Metin, Şenol ve İnce’nin (2017) öğretmen adaylarının üstün yetenekli çocukların eğitimine ilişkin tutumlarının olumlu düzeyde olduğu ve öğretmen adaylarının üstün yetenekli çocukların eğitimiyle ilgili tutumlarının öğrenim gördükleri bölüme göre değiştiğini bulmuşlardır. Çalışmada Okul Öncesi Eğitimi ve Sınıf Eğitimi Bölümlerine devam eden öğretmen adaylarının tutumları olumlu düzeyde bulunurken, benzer amaçlarla yapılan Gökdere ve Ayvacı’nın (2014) yaptığı araştırmada sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin özellikleriyle ilgili yeterli bilgi düzeyine sahip olmadıkları bulunmuştur. Fakat Dağlıoğlu,

Turupcu ve Basit (2017) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin daha çok çocukların bilişsel gelişimleri ve akademik becerilerini dikkate aldıklarını belirtmişlerdir.

Üstün Yeteneklilere Özel Hizmete Karşı Olma Boyutuna göre kadın ve erkek öğretmen adaylarının ölçekten elde ettikleri toplam puanları analiz edildiğinde, cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı söylenebilir. Özel Yetenek Sınıfları Oluşturma Boyutuna göre kadın ve erkek öğretmen adaylarının ölçekten aldıkları toplam puanları incelendiğinde, cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Yapılan çalışma ile paralellik gösteren Tortop ve Kunt'un (2012) çalışmasında ilköğretim öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutum puan ortalamalarının, orta düzeyin biraz üstünde olduğu ve branşa, cinsiyete, yaşa göre farklılaşmadığını belirtmiştir.

ÜYETO'nun alt boyutlarının, okunan bölümler ile arasında ilişki olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Öğretmen adaylarının bölümlerine göre destek boyutunda anlamlı farklılık göstermektedir. Bu farklılığın hangi bölümler arasında olduğunu belirlemek için Tukey testi yapılmış ve okul öncesi öğretmenliği ile PDR arasında ve PDR lehine anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Diğer boyutlar incelendiği zaman karşı olma boyutunda ve sınıf oluşturma boyutunda bölümlere göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Buna göre okunulan bölüm Karşı Olma Boyutu ve Sınıf Oluşturma Boyutu üzerinde anlamlı değildir. Akar ve Akar (2012) da yaptıkları çalışmada benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Akar ve Akar (2012), ilköğretimde görev yapan öğretmenlerin üstün yetenek kavramı ve üstün yetenekli öğrenciler ile ilgili yeterli bilgi düzeyinde olmadıklarını ve üstün yetenekli öğrencileri fark edip onları uygun programlara aday olarak gösterebilme gibi konularda yeterli başarıyı elde edemediklerini ifade etmişlerdir. Kıldan (2011)'ın yaptığı araştırma sonucunda ise okulöncesi öğretmenlerinin, az da olsa özel yetenekli çocuklar hakkında bilgilerinin olduklarını sonucuna ulaşmıştır. Okulöncesi öğretmenleri, bu çocukları farklı özellikleri açısından tanımlamışlar, üstün yetenekli çocukların tanı aşamasına katkıda bulduklarını söylemişler ve üstün yetenekli çocukların akranlarından farklı olarak çeşitli eğitim süreçlerinden geçmeleri gerektiğini belirtmişlerdir.

Araştırmanın sonuçları doğrultusunda üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin çok olumlu tutum sergileyen bölüm PDR Anabilim Dalındaki öğretmen adaylarıdır. Okul Öncesi Eğitimi ve Sınıf Eğitimi bölümlerine devam eden öğretmen adaylarının da tutumları olumlu düzeydedir. Öğretmen yetiştiren Eğitim Fakülteleri ders müfredatında üstün yetenekliler hakkında ayrı bir ders olmaması bir eksiklik olarak görülmektedir. Üstün yetenekliler hakkında müfredata

zorunlu bir ders eklenmesi öğretmen adaylarının üstün yeteneklilere yönelik bilgiler edinmesi konusunda olumlu etkiye sahip olacaktır.

Öğretmenlerin, alanında uzman kişilerden üstün yetenekliler hakkında hizmet içi eğitim alması sahada çalışan öğretmenlerin de bu konu hakkında bilgilenmesini ve sınıflarındaki üstün yetenekli çocuklara daha etkili öğretmenlik yapabilmelerini sağlayabilir.

Öğretmenlere, üstün yetenekli çocuklar ve bu çocukların gelişimleri üzerine yazılmış kaynakları okumaları; düzenlenen seminer, çalıştay ve sempozyum gibi etkinliklere katılmaları önerilebilir.

Üstün yetenekli çocukların eğitiminin başarılı olabilmesi için öğretmenlerin üstün yetenekli çocukların eğitimi ile ilgili donanımlarının artırılması ve tutumlarının olumlu yönde geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Kaynakça

- Akar, İ. ve Şengil Akar, Ş. (2012). İlköğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerin üstün yetenek kavramı hakkındaki görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2), 423- 436.
- Ataman, A. (2007). *Üstün yetenekli çocuklar ve zenginleştirme*. Ataman A., Aydoğan Y. ve Bilgiç N. (Ed.) Bilim ve sanat merkezlerinde görevli öğretmenlerin mesleki niteliklerinin artırılması. 3-7 Eylül. Ankara: Sentez Matbaacılık, 13-60.
- Baysal Metin, E.N., Dağlıoğlu, H. E. ve Saranlı, A.G. (2018). *Çocuk Gelişimi Bakış Açısı ile Üstün Yetenekli Çocuklar*. Ankara: Hedef CS Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Atıf İndeksi, 1-360.
- Çağlar, D. (2004). *1953-1993 yılları arasında üstün zekâlı çocuklar konusunda alınan kararlar, çalışmalar ve uygulamalar*. Şirin M. R., Kulaksızoğlu A., Bilgili A. E. (Ed.). I. Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi, üstün yetenekli çocuklar bildiriler kitabı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 6-68.
- Dağlıoğlu, H. E., Turupcu Doğan, A. ve Basit, O. (2017). Kapsayıcı Okul Öncesi Eğitim Ortamlarında Öğretmenler Çocukların Bireysel Yeteneklerini Belirlemek ve Geliştirmek İçin Neler Yapıyor?. *Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty (GUJGEF)*, 37(3).
- Davaslıgil, Ü. ve Zeana, M. (2004). *Üstün zekâlıların eğitimi projesi*. Kulaksızoğlu A., Bilgili A. E. Şirin M. R. (Ed.). I. Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi, üstün yetenekli çocuklar bildiriler kitabı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 85-100.
- Enç, M. (2005). *Üstün beyin gücü gelişim ve eğitimleri*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Genç, A. M. (2016). Üstün yetenekli bireylere yönelik eğitim uygulamaları. *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 3(3), 49-66.
- Gökdere, M. ve Ayvaci, H. Ş. (2004). Sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli çocuklar ve özellikleri ile ilgili bilgi seviyelerinin belirlenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2004), 17-26.
- Huck, S. W. (2008). *Reading statistics and research (5rd edition)*. New York: Addison Wesley Longman.
- Kıldan, A. O. (2011). Okul öncesi öğretmenlerinin üstün yetenekli çocuklar hakkındaki görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(3), 805-818.
- Lovecky, D.V. (1992) Exploring Social and Emotional Aspects of Giftedness in Children, *Roeper Review*, 15(1): 18-25
- MEB, (2009): Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği
- Saranlı, A. G. & Metin, N. (2012). Üstün Yetenekli Çocuklarda Gözlenen Sosyal-Duygusal Sorunlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 45 (1), 139-163.
- Metin, N., Şenol, F. ve İnce, E. (2017). Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimine Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 10 (1), 95-116.
- Özgür, İ. (2013). *Engelli çocuklar ve eğitimi: özel eğitim*. Karahan Kitabevi.
- Renzulli J.S. (Ed.). (1986). *Systems and Models for Developing Programs for the Gifted and Talented*. Mansfield Center, CT: Creative Learning Press.
- Streitz, R. (1922). Gifted children and provisions for them in our schools. *University of Illinois Bulletin*, 20 (13), 2-12.
- Tortop, H. S. ve Kunt, K. (2012). Investigation of Primary School Teachers' Attitudes towards Gifted Education=İlköğretim Öğretmenlerinin Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. *Online Submission*, 5(2), 441-451.
- Tortop, H.S. (2014). Öğretmenler için üstün yetenekli eğitime ilişkin tutum ölçeği Türkiye için uyarlama çalışmasının yeniden gözden geçirilmesi. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 63-71.
- Vreys, C., Ndungbogun, G. N., Kieboom, T., & Venderickx, K. (2018). Training effects on Belgian preschool and primary school teachers' attitudes towards the best practices for gifted children. *High Ability Studies*, 29(1), 3-22.
- Webb, J. T., Gore, J. L., Amend, E. R., & DeVries, A. R. (2016). *Üstün yetenekli çocuklar uzmanlar ve aileler için el kitabı*. Çev.: Bahar Uyaroğlu ve Burcu Bülbün Aktı. Ankara: Anı Yayıncılık.